

Õiguskantsler

Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie 17.10.2014 nr 8-1/14-8021

Meie 05.11.2014 nr 18-2/141297/1404562

**Arvamus seaduse eelnõule
Kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seaduse
muutmise seaduse eelnõu**

Austatud minister

Pöördusite minu poole ja soovisite arvamust kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seaduse muutmise kohta. Kõigepealt tahaksin ma Teid tänada ja tunnustada olulise töö eest, kuna pean põhiõiguste kaitset jälitusmenetluses ning tõhusa kontrollisüsteemi olemasolu jälitustoimingust teavitamata jätmise jätkuva põhjendatuse üle väga oluliseks.

Toetan põhimõtteliselt eelnõus pakutud lahendust enne 2013. aasta 1. jaanuari lõppenud lubade alusel tehtud jälitustoimingute tegemisest teavitamata jätmise jätkuva põhjendatuse kontrollimiseks, kuid tahaksin siiski teha paar täpsustust.

Kavandatava regulatsiooni kohaselt ei laieneks teavitamata jätmise põhjendatuse kontroll enne 01.01.2013 vanglas kuriteo ennetamise ja tõkestamise eesmärgil tehtud jälitustoimingutele, kuna nendeks andis nüüdseks kehtetu jälitustegevuse seaduse alusel loa halduskohus, mitte eeluurimiskohtunik. Kui see on eelnõu autorite teadlik valik, siis võiks seda seletuskirjas põhjendada. Lisaks ei laieneks planeeritav rakendussäte ka tunnistajakaitse teostamisel tehtud jälitustoimingutele, kuna nendeks andis (ja annab ka kehtiva regulatsiooni kohaselt) loa Harju Maakohtu esimees või tema määratud kohtunik, samas tuleneb kehtivast tunnistajakaitse seaduse § 18¹ lõikest 7 üldine põhimõte, et isikut, kelle suhtes jälitustoiming tehti, sellest ei teavitata.

Ühtlasi tahaksin juhtida Teie tähelepanu kolmandate isikute, kelle perekonna- või eraelu puutumatus õigust on jälitustoiminguga oluliselt riivatud, teavitamise olulisusele.

Eelnõu seletuskirjas on välja toodud, et kolmanda isiku võimalused oma õiguste kaitseks kohtusse pöörduda on oluliselt piiratumad kui menetlusaluse isiku puhul. Nõustun sellega osas, mis puudutab jälitustoiminguks loa andmise põhjendatuse küsimust, kuid tahaksin juhtida Teie tähelepanu Riigikohtu 20. märtsi 2014 otsuse nr [3-4-1-42-13](#) eriarvamusele¹, milles on minu hinnangul väga õigesti välja toodud, et inimese huvi ei pea seisnema üksnes õiguses nõuda õigusvastase jälitustegevusega tekitatud mittevahalise kahju hüvitamist kohtu kaudu, vaid inimese huvi võib seisneda selles, et ametiasutus kustutaks tema kohta jälitustegevusega kogutud andmed.

¹ Vt RKPJKo 20.03.2014, 3-4-1-42-13 eriarvamuse p 5.

Põhiseaduse §-s 26, samuti teistes sätetes nimetatud põhiõiguste riive kestab ka pärast jälitustegevuse lõppemist, kui kogutud andmeid säilitatakse. Aja jooksul võib ka õiguspäraselt kogutud jälitustegevusega saadud teabe säilitamine kasvada õigusvastaseks. Samuti peab isik olema vaba ohust, et jälitustegevusega kogutud andmeid võib riik mingis määramatus tulevikus kasutada mingis seoses tema vastu. Inimese huvi ei puuduta üksnes kompromiteerivaid andmeid, vaid ka muid andmeid, näiteks intiimandmeid, mida isik tahaks enda teada hoida.

Kriminaalmenetluse seadustikus puudub täna sisuliselt võimalus nõuda jälitustoiminguga saadud andmete hävitamist (üsna piiratud ulatuses sisaldub see § 126¹² lõikes 5). Ehk oleks selle regulatsiooni kehtestamine täiendav garantii põhiõiguste kaitse paremaks tagamiseks.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel